

Rušenje (z)grada

Narančić, Dejana

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, The Academy of Arts Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:134:525945>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-07**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UMJETNIČKA AKADEMIJA U OSIJEKU

ODSJEK ZA LIKOVNU UMJETNOST

STUDIJ LIKOVNE KULTURE

DEJANA NARANČIĆ

RUŠENJE (Z)GRADA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. art. Stanislav Marijanović

Osijek, 2017.

Sažetak

Vukovarska golubica i Dvorac Eltz dva su značajna, prepoznatljiva simbola koja se vežu za grad Vukovar. U skorije vrijeme grad je dobio još jedan prepoznatljivi objekt drugačije svrhe i značenja, trgovački centar "Golubica Mall". U centru grada sada se nalaze dvije kontrastne građevine od kojih jedna bitno narušava vrijednost druge. Nekoliko je ciljeva ovoga rada: najprije procesom izrade matrica i otisaka prikazati situaciju iz realnosti, izraziti svoje mišljenje i stavove te poslati određenu poruku. Svi radovi međusobno su povezani i čine zaokruženu cjelinu. Proces njihove izrade također je sličan, uz blaga odstupanja na svakoj pojedinoj matrici. Korištene su tehnike suhe akvatinte, otvorenog jetkanja i suhe igle, koje su omogućile postizanje željenih efekata. Svaki rad ima blagu, nježnu, magličastu podlogu, preko koje je snažno intervenirano grubim, oštrim, geometrijskim formama koje uništavaju njezinu površinu. Tim se postupkom realizirao postupak iz stvarnosti, agresija konzumerizma nad kulturnom baštinom grada.

Ključne riječi: Dvorac Eltz, kulturni simboli, "Golubica Mall", konzumerizam, grafičke tehnike

Keywords: Eltz Manor, cultural symbols, "Golubica Mall", consumerism, printmaking

Sadržaj:

UVOD	1
RAZRADA SKICA I IDEJA ZAVRŠNOGA RADA	2
IZVEDBA ZAVRŠNOGA RADA	3
ZAKLJUČAK.....	5
PRILOZI.....	6
LITERATURA	12

UVOD

Moj završni rad "Rušenje (z)grada" vezan je prvenstveno za grad Vukovar, ali se odnosi i na sve gradove koji se danas izuzetno brzo mijenjaju prateći nametnute kriterije razvoja ili "razvoja" u čijim je temeljima prečesto samo efikasna, materijalna profitabilnost oslonjena na izraziti konzumerizam¹. Kako je grad Vukovar u Domovinske ratu odigrao za cijelu Hrvatsku izuzetnu ulogu, a pri tome doživio potpuno razaranje i strahovite žrtve, postao je grad-simbol, sinonim za herojski otpor neprijatelju te je posebno ilustrativan za temu ovoga rada.

Za grad Vukovar, još od prije rata, vezana su dva prepoznatljiva znaka, danas značajna simbola: Vučedolska golubica² i Dvorac Eltz³. Eneolitska, keramička golubica s nalazišta Vučedol postaje tijekom rata simbol mira i hrvatski svenarodni znak. Dvorac Eltz, jedan od najznačajnijih barokno-klasicističkih objekata u Hrvatskoj, bio je u ratu gotovo potpuno uništen, a sada je u cijelosti obnovljen. Nedavno je Vukovar dobio još jedan prepoznatljivi objekt-znak, sasvim drugačije svrhe i značenja. Radi se o ogromnom novonastalom trgocentru, produktu modernoga potrošačkog društva, paradoksalno nazvanog "Golubica Mall", pri čemu je riječ *golubica* posuđena od Vučedolske golubice, a riječ *Mall* iz nama stranoga jezika. Tako se u samome centru grada nalaze dvije građevine koje predstavljaju simbole Vukovara. S jedne strane smješten je Dvorac Eltz, zgrada Gradskoga muzeja, kulturna ustanova i jedno od najznačajnijih djela arhitekture kontinentalne Hrvatske. U njezinoj neposrednoj blizini, na udaljenosti od oko 150 metara, izgrađen je komercijalni centar od 9000 kvadratnih metara ukupne površine u kojemu se nalaze maloprodajni objekti.

¹ Konzumerizam je pojam koji označava težnju da se postigne osobna sreća i zadovoljstvo kupovinom stvari, njihovim posjedovanjem i potrošnjom. Esencijalno obilježje konzumerizma tendencija je da se osobe snažno poistovjećuju s proizvodima koje konzumiraju, osobito s brendiranim proizvodima kojima podižu svoj društveni status. U svijesti tih osoba stvari nemaju vrijednost same po sebi, nego postaju simbolom statusa koji žele doseći. Rezultat toga je činjenica da su ljudi okruženi besmislenim stvarima koje se ne dotiču njihove nutrine. Nekada su na cijeni bile stvari koje imaju prošlost, tradiciju te sposobnost da ljude povezuju s njihovim korijenima. U takvom su okruženju klasično shvaćena kultura i umjetnost žrtve spektakla, upregnuti u događaje namijenjene potrošnji i prolaznom konzumerizmu. Umjetnost, dizajn i arhitektura grada u takvom novom kontekstu svakako gube klasični smisao.

² Vukovar je grad međunarodno poznat po vučedolskoj, eneolitičkoj kulturi, nazvanoj po lokalitetu Vučedol na Dunavu. Uz ostalo, tu značajnu kulturu obilježava izuzetna keramika, a Vučedolska golubica je jedan od njenih najljepših i najznačajnijih primjeraka.

³ Monumentalni ranoklasicistički Dvorac Eltz građen je od 1749. do 1751. godine, velikih je dimenzija, raskošne koncepcije te obiluje bogatstvom stilskih detalja, ali ipak zadržava skladne odnose. Ubraja se među najreprezentativnije objekte baroknog razdoblja na hrvatskom tlu. Od 1968. godine u Dvorcu Eltz smješten je Gradski muzej Vukovar. Zgrada je 1991. pretrpjela strašna oštećenja, a dvorac je nakon rata u cjelosti obnovljen.

RAZRADA SKICA I IDEJA ZAVRŠNOGA RADA

Glavni cilj ovoga završnog rada bio mi je prenijeti određenu poruku te izraziti vlastito mišljenje i stavove. U skladu s temom koju sam odabrala, krenula sam od istraživanja povijesnih činjenica i detalja, starih crteža i grafika grada, tekstova i knjiga umjetnika koji su živjeli u Vukovaru ili ga posjećivali te od dokumenata o fizičkome, socijalnom, kulturnom, umjetničkom i duhovnom razaranju grada tijekom rata. Mnoge umjetnike za njega vežu lijepe i ružne uspomene koje pokušavaju izraziti svojim djelima. „Vukovar je zasigurno najiskreniji grad na svijetu jer se svaka riječ može gotovo isti tren ogledati u srcu.“⁴

Moj rad temelji se na modernome Vukovaru i stanju u kojemu se trenutno nalazi. Cilj mi je suočiti dvije osnovne sastavnice i vizualizirati njihov odnos. S jedne strane radi se o finom tkivu tragično razorenoga mjesta civiliziranoga i uljuđenoga življenja čija urbana struktura intenzivnije postoji u obliku sjećanja, nego u realnoj stvarnosti. Nju sam u početku namjeravala prikazati putem Dvorca Eltz, Gradskoga muzeja, pridajući značaj njegovome simboličnom značenju. Drugu, suprotstavljenu, komponentu namjeravala sam prezentirati putem divovskoga, konzumerističkog objekta koji nad njom vrši određeni oblik agresije. Početna ideja bila je prikaz plana grada s istaknutim mjestima na kojima se te dvije zgrade nalaze. Međutim, prve su mi skice djelovale suviše ilustrativno, doslovno i nedovoljno snažno da bi izražavale ono što sam željela naglasiti - nedostajao je emocionalni naboj. Stoga sam se okrenula k apstrakciji i ekspresiji tražeći način za izražavanje željenih osjećaja. Na papir sam, kao podlogu, nanosila nježne, blage, magličaste forme razrijeđenim tušem i bojama. Njihova prigušena mreža asocijala je na tragove urbanoga rastera grada. Na njima sam intervenirala nešto snažnijim, geometrijskim elementima i konačno vrlo agresivnim formama, perforacijama ili čak spaljivanjem papira. Skice sam dodatno digitalno obradila i pokušala dobiti nove i zanimljive efekte. Iako sam se u samom procesu izrade nešto udaljila od originalnih skica, pokušala sam zadržati bit i osnovnu ideju. (Prilog 1.)

Prvotno sam odabrala tehniku suhe akvatinte koja mi je najbolje omogućavala postizanje željenoga efekta podloge. Uz nju sam dalje kombinirala suhu iglu i snažno jetkanje u kiselini. Format grafike koji sam odabrala bio je A4, pet vertikalno postavljenih matrica koje čine jedan niz i zaokruženu cjelinu.

⁴ Glavašević, S. (1992.), PRIČE IZ VUKOVARA, Matica hrvatska, Zagreb

IZVEDBA ZAVRŠNOGA RADA

Započela sam izrezivanjem cinčane ploče na pet jednakih matrica, dimenzija 210×297 mm, te obradila fasete, izbrusila ih brusnim papirom, a zatim polirala pastom i odmastila.

Kako bih u samoj podlozi dobila slobodne, nježne, ne previše kontrolirane forme, odlučila sam se za suhu akvatintu. Sve matrice rađene su istim postupkom uz mala odsutpanja na pojedinim pločama. Tehnika suhe akvatinte omogućila mi je rad na više matrica istodobno što mi je dodatno olakšalo proces izvedbe.

Sve matrice ravnomjerno sam naprašila kolofonijskim prahom pomoću bubnja, a zatim na njih postupno kistom nanosila male količine vode ili alkohola koje čestice praha raspršuju ili otapaju. Prema potrebi sam na određenim mjestima dodatno ručno naprašivala ploču kako bih dodatno zaštitila željene forme ili pomoću slamke otpuhivala neželjeni prah s matrice i tako otvorila prostor za intenzivnije jetkanje. Nakon toga sam pomoću plinskog plamenika zapekla kolofonijski prah, pustila matrice da se ohlade i zaštitila poledinu kako bih spriječila jetkanje te strane ploče.

Dušičnom kiselinom vrlo intenzivno jetkala sam sve matrice u vremenskome rasponu od 25 – 30 minuta uz stalno provjeravanje dubine prodora kiseline u matricu pomoću povećala. Kada sam postigla željeni stupanj jetkanja, a matrice isprala vodom i poslušila, alokoholom sam odstranila preostali kolofonijski prah, potuno očistila ploče, skinula zaštitu s poledine, dodatno obradila fasete i pripremila ih za probne otiske.

Redom sam na svaku matricu nanosila boju, laganim pokretima skidala višak pomoću novinskoga papira te očistila fasete. Ofsetni papir namočila sam u vodi do 30 sekundi, dopustila da se kratko osuši u novinama i zatim radila probne otiske.

Nakon što sam dobila otisak svake matrice, mogla sam jasno usporediti što na svakoj određenoj matrici želim dodatno promijeniti.

Kako su sve matrice prvotno bile snažno jetkane, na prvoj i drugoj matrici odlučila sam pomoću brusnoga papira (granulacije 800, 1000, 1500) postupno izbrusiti, odnosno spustiti površinu matrica i samim time postići blaže prijelaze među jetkanim dijelovima te u konačnici dobiti svjetliji otisak. Taj sam postupak ponavljala nekoliko puta dok nisam dobila željeni efekt. Na takvu površinu u centralnom dijelu matrice intervenirala sam snažnim potezima

suhe igle, grubim, gotovo geometrijskim formama „zagrebala“ površinu matrice i omogućila dublji prodor boje.

Nadalje, na prvoj matrici, nakon što sam odstranila višak boje, prije otiskivanja na sredinu sam položila nepravilan komad organtina dodatno umočenoga u boju kako bih dobila još jedan sloj teksture i snažnijeg kontrasta. (Prilog 2.) Druga matrica otisnuta je bez intervencije organtinom. (Prilog 3.)

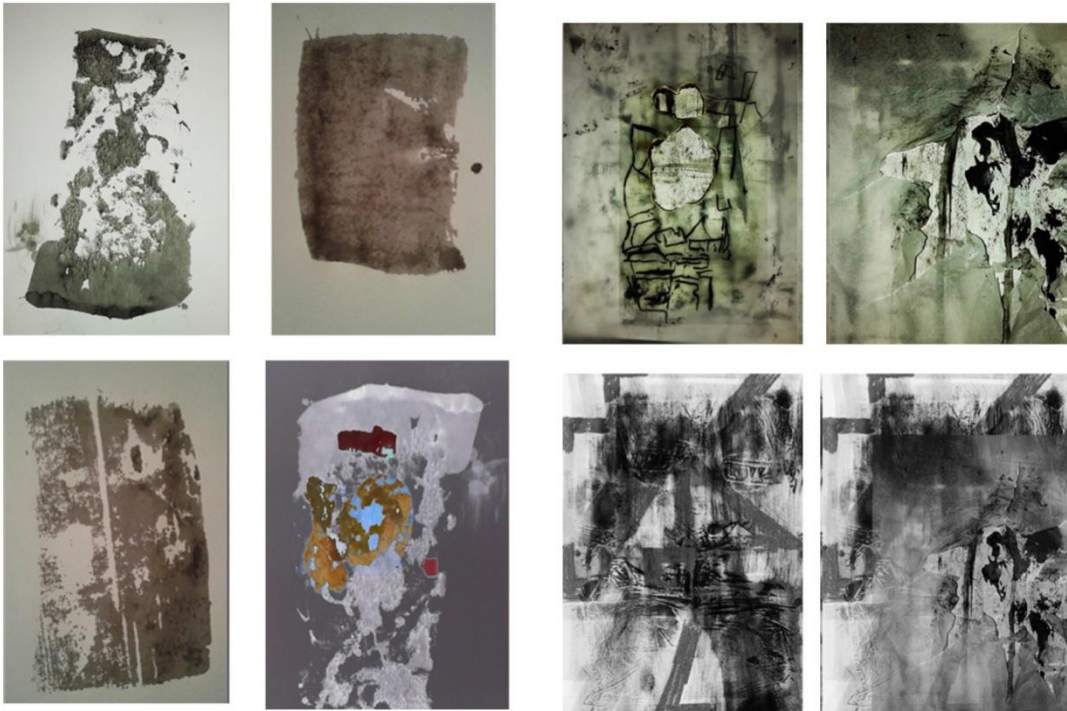
Treću matricu nisam dodatno brusila kao prethodne, već sam je zaštitila grundom, ostavila otvoren središnji dio, dopustila grundu da se osuši, ponovno zaštitila poledinu i jetkala izrazito jakim kiselinom 45 minuta. Tim procesom dobila sam udubljenje na matrici i samim time u otiskivanju snažan bijeli kontrast. Dodatno sam radi kompozicije i dinamike suhom iglom otvorila djelić matrice u nastavku i preko svjetlijeg dijela površine. (Prilog 4.)

Četvrta i peta matrica ostale su u najtamnijim varijantama, bez dodatnih intervencija kiselinom nakon prvotnoga jetkanja. Kao i na prethodnim matricama površinu sam snažno otvorila suhom iglom u oštrim geometrijskim oblicima. Zatim sam u procesu otiskivanja, nakon nanošenja bolje, lijepila na površinu matrice deblje slojeve zgužvanoga, djelimično bojom prekrivenoga papira što mi je omogućilo zaštitu željenoga dijela matrice, stvaranja određene teksture i stvaranja snažnoga kontrasta na tome dijelu matrice. (Prilog 5., 6.)

ZAKLJUČAK

Radeći na ovome završnom radu, nastojala sam ujediniti sve što sam ranije naučila te dodatno proširiti svoje znanje o izražajnim mogućnostima grafičkih tehnika. U konačnici, samim završnim radom ponajviše sam zadovoljna jer sam kroz način i tehnički „ritual“ izvođenja rada postigla ekspresivnost koja odgovara traženim osjećajima. Na neki sam način u procesu realiziranja rada uspjela realizirati postupak iz realnosti – agresivnu intervenciju na „nježnu, magličastu i osjetljivu podlogu“.

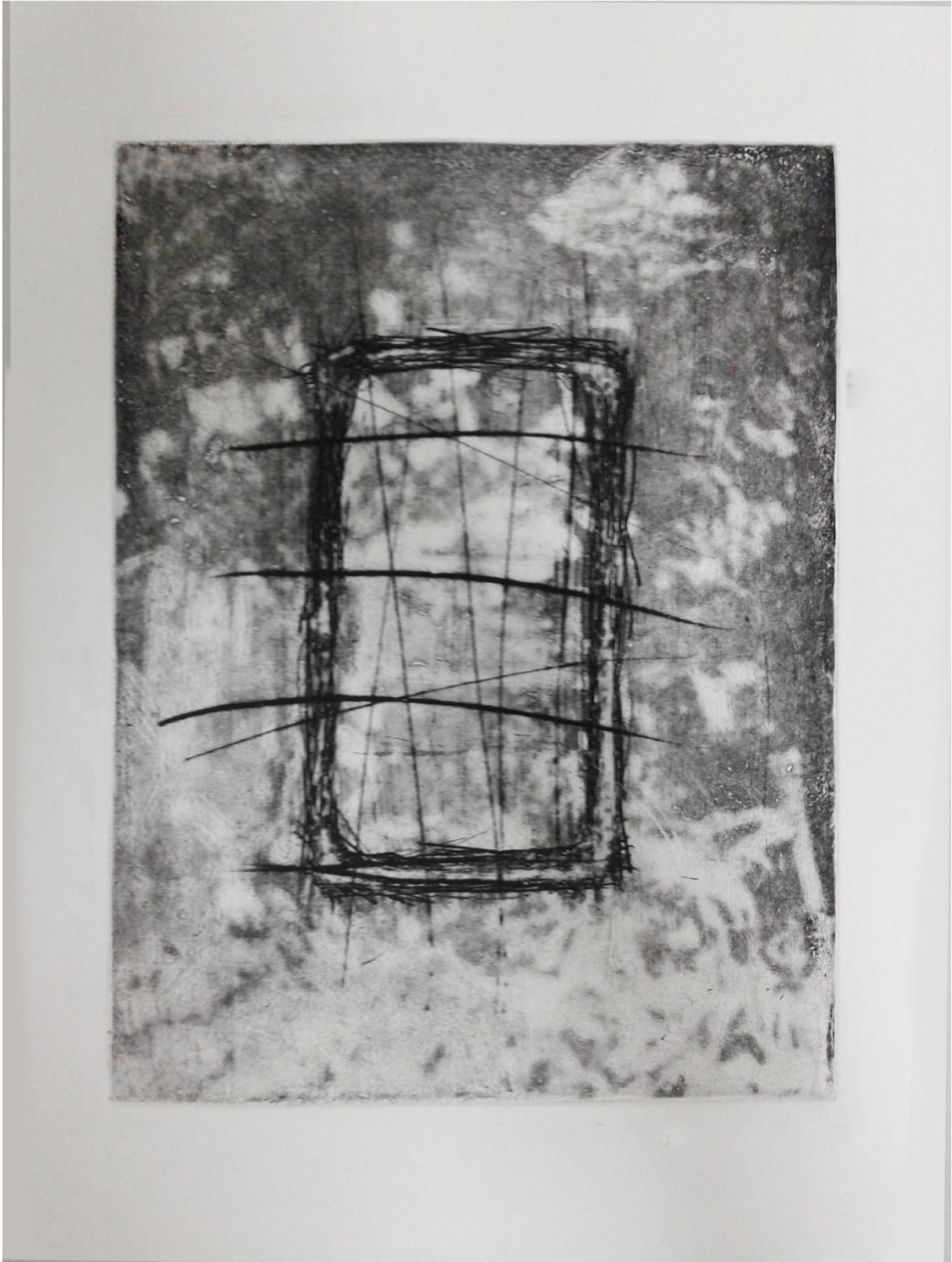
PRILOZI

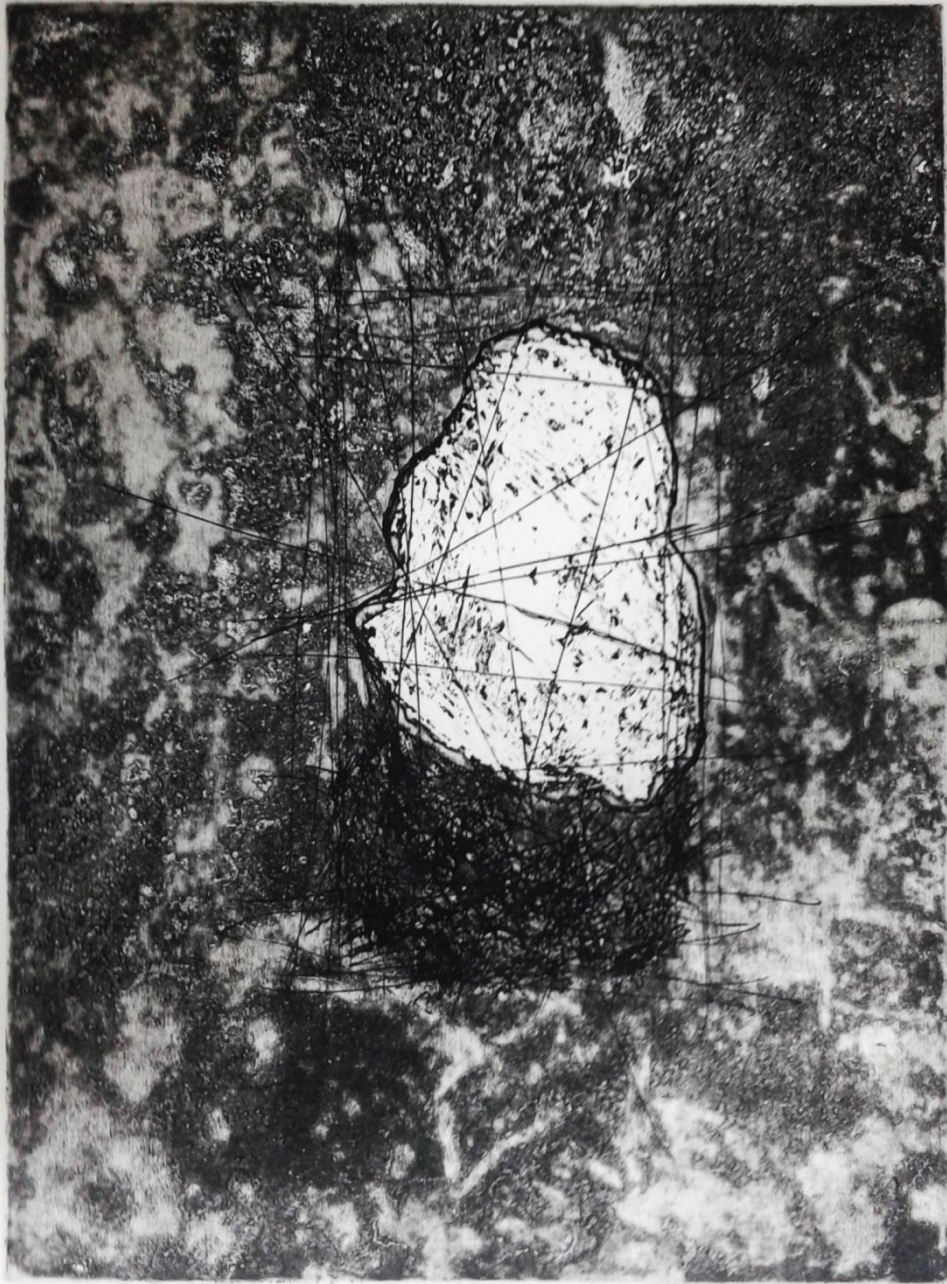
Prilog 1. - Razvoj skica

Prilog 2. - Prvi rad

Prilog 3. - Drugi rad

Prilog 4. - Treći rad

Prilog 5. - Četvrti rad

Prilog 6. - Peti rad

LITERATURA

1. Dorn, Antun (1967.), *Bibliographia Vukovariensis fragmenta*, Vukovar
2. Glavašević, Siniša (1992.), *PRIČE IZ VUKOVARA*, Matica hrvatska, Zagreb
3. Hozo, Dževad (1988.), *Umjetnost multioriginala – Kultura grafičkog lista*, Mostar, Prva književna komuna
4. Hrvatski leksikografski zavod Miroslav Krleža (2005.), *Hrvatska likovna enciklopedija 8 Var – Ž*